

Ģirts Pāže māca uzņemties atbildību

Orests Silabriedis

Klarnetists Ģirts Pāže dzimis 1947. gada 1. maijā. Klarneti spēlē no 13 gadu vecuma. Absolvējis Jelgavas mūzikas vidusskolu (1965, Jūlija Grūtupa klase) un Latvijas Valsts konservatoriju (1970, Eduarda Medņa klase). Papildinājis zināšanas Maskavas Valsts konservatorijas aspirantūrā (1970–1973). Vairāk nekā 30 gadu bijis Latvijas Nacionālā simfoniskā orķestra klarnešu grupas koncertmeistars. Vairāk nekā desmit gadu spēlējis LNSO pūtēju kvintetā. Ilggadējs Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas profesors. Eduarda Medņa konkursa “Jaunais mūziķis” žūrijas priekšsēdētājs. 1993. gadā ar domubiedriem dibinājis Latvijas Klarnetistu biedrību. Izaudzinājis vairāk nekā 30 jaunu klarnetistu.

SKOLAS GAITAS

Turpmāk lasāmais stāsts tapis, klausoties Latvijas Radio 3 “Klasiķi” raidījumus “Benefice” un “Bolero”, kas tapuši beidzamo astoņu gadu laikā. Rūtai Paulai un Marutai Rubezei stāstītais Ģirta Pāžes atmiņu stāsts sākas šādi: “Pie klarnetes nonācu nejauši. Pūtēju orķestrī sāku spēlēt altīnu, kā tautā saka, sāku “uz liko”, pēc tam nāca trompete, bet tad uz Salacgrīvas vidusskolu atsūtīja divas klarnetes, un nebija kas spēlēt. Piedāvāja man. Tā es sāku. Pirmo gadu darīju to pašmācības ceļā. Viens vietējais mūziķis par kortelīti parādīja man tā sauktos ķērienus jeb aplikatūru un arī vienu tādu kviecošu glisando, kas man pagalam nesanāca; atceros, ka es ļoti pārdzīvoju tā glisando dēļ. Pēc vidusskolas 7. klases beigšanas, kad man bija 14 gadu, devos uz Rīgu un grasījos stāties Medņa mūzikas vidusskolā, taču man ieteica doties vispirms uz bērnu mūzikas skolu. Jelgavas mūzikas vidusskolā gan ņēma visus, kas nāca, un tā es nokļuvi pie slavenā pasniedzēja Jūlija Grūtupa. Trīs viņi bija tolaik tādi izcili – bez Grūtupa vēl arī Pāvels Korsaks Liepājā un Eduards Mednis Rīgā. Visi trīs faktiski vienaudži. Izcilas personības. Tolaik gan es to vēl nenojautu, šī apziņa izkristalizējās vēlāk.”

Stājoties Jelgavas mūzikas vidusskolā Ģirts Pāže spēlēja Ģļinkas “Ziemeļu zvaigzni” (t. s. lēnais gabals) un Hačaturjana *Andantino* (t. s. ātrais gabals, kas patiesībā tik par tādu nieku ātrāks nekā Ģļinkas opuss). “Tas bija visai simboliski, vēl paprasīja Do mažora gammu, un tā mani uzņēma, bet pēc tam gan bija jāstrādā pamatīgi. Vēl stājoties konservatorijā, es zināmā mērā biju sākuma stadijā, un tikai no trešā kursa mans veikums tika ievērots. Tas tikai ar lielu darbu. Jelgavā Grūtups man vienmēr deva grūtākus skaņdarbus, nekā es varēju nospēlēt. Viņš redzēja, ka esmu tāds ietiepīgs, spītīgs un to izdarīšu. Tas bija labs dzinulis.”

Studijas turpinājās Latvijas konservatorijā pie Eduarda Medņa, un pēc tam Ģirtam Pāžem laimējās dabūt tā saukto garantēto vietu, lai tiktu Maskavas Valsts konservatorijas aspirantūrā. “Pirms došanās uz Maskavu trīs gadus nostrādāju operas orķestrī. Iestājies Maskavas konservatorijā, pie viena nodienēju Maskavas Kara apgabala štāba orķestrī, kas tobrīd skaitījās viens no labākajiem visā lielajā valstī. Dienesta laikā divas reizes nedēļā gāju uz koncertiem – zaldātiņus formas tērpā laida iekšā bez maksas. Dzirdēju izcilus Maskavas un pasaules orķestrus, vietējos un ārzemju solistus. Maskavā nodzīvoju trīs gadus, un tas bija vērtīgs laiks.”

LATVIJAS NACIONĀLAIS SIMFONISKAIS ORĶESTRIS

70. gadu sākumā Latvijas Nacionālā simfoniskā orķestra klarnetists Mihails Ņikitins grasījās doties pensijā un bija noskatījies Ģirtu Pāži savā vietā. LNSO Pāže sāk darbu 1972. gadā. “Darba grāmatīnā tiku noformēts visupirms kontrabasu grupā, pēc tam otrajās vijolēs, un tikai no 1973. gada 1. maija mani oficiāli “ieskaitīja” par klarnešu grupas koncertmeistaru.”

Pirmais koncerts ar LNSO – 1972. gada 9. maijā, ko PSRS laikos svinēja kā Uzvaras dienu. Šajā datumā tradicionāli tika atskaņots Dmitrija Kabaļevska Rekvīems. “Atceros, tur bija viena stipri ritmiska daļa, un es tā pie sevis drošības labad situāciju kreiso kāju pie zemes. Acimredzot manam kaimiņam, ievērojamam fagotistam Voldemāram Glāzeram nepatika, ka jauniņais tik krampjaini to kāju rausta, un es tik pēkšņi jūtu, ka man tā kāja vairāk nekustas. Izrādās, kolēģis uzlicis manai pēdai savu 49. izmēra kurpi. Man šis koncerts palicis spilgtā atmiņā.”

LNSO Ģirts Pāže vadījis klarnešu grupu gandrīz 40 gadu. “Orķestrī muzicēt, protams, ir daudz sarežģītāk, nekā solokonzertu nospēlēt. Soloprogrammu tu iemācies un spēlē. Orķestrī to tavu ienācienu brīžam jāgaida kādas 30 taktis. Lielāku darbu lēnās daļās klarnetei tie ienācieni parasti ir klusi, jāsāk no nekā. Tas ir daudziem komponistiem, par tādu klarnetes cienītāju kā Čaikovski nemaz nerunājot. Un tad to, kas rakstīts, nospēlēt pareizā augstumā un vēl atmosfēru dabūt, to atbrīvotību – nu tur mūziķim jābūt ļoti labā formā. Vajadzīgi arī pozitīvi ārējie apstākļi. Labvēlīgs diriģents. Nedrīkst būt tā, ka tu baidies no diriģenta. Atceros, kā kolēģi baidījās no Kirila Kondrašina – viņam jau tas skatiens arī bija tāds īpašs, viena acs taisni, otra mazliet pa kreisi, viņš nedaudz šķielēja. Zem tāda skatiņa bija grūti dabūt simtprocentīgu atdevi un muzicēt no visas sirds. Ar laiku gan tam tiek pāri. Galvenais – pārvarēt pašam sevi un justies brīvi. Kad nav jābaidās, tad viss aiziet.”

IESKAŅOJUMI

Ģirts Pāže aplēsis – viņa veiktie ieraksti ilgst deviņas ar pusi stundas, ja neskaita daudzos kameransambļus, kuros arī skan Pāžes klarnete.

Uz pirmo radioierakstu Ģirtu Pāži uzaicināja leģendārais koncertmeistars Hermanis Brauns. “Viņš arvien meklēja jaunus mūziķus, apmēram tāpat kā Raimonds Pauls visu mūžu meklēja jaunus dziedātājus. Tā nu Brauns piedāvāja man veikt ierakstu.” Ģirts Pāže tika pie iespējas spēlēt Jāņa Medņa Sonatīni, kas ierakstīta 1969. gadā, un armēņu komponista Eduarda Bagdasarjana (1922–1987) visai armēniski kolorēto Sonāti, kuras ieraksts tapis 1970. gadā. “Tolaik bija aktuāls pieprasījums pēc mazpazīstamiem padomju autoriem, un tā mums gadījās Bagdasarjans. Es tobrīd mācījos konservatorijas piektajā kursā, un man bija liels gods sadarboties ar tādu slaveno koncertmeistaru kā Brauns.”

Jāpiebilst, ka ar Ģirtu Pāži Hermanis Brauns jau bija saspēlējis operas 50 gadu jubilejas koncertā, kad pieredzējušais meistars un 22 gadus vecais jauneklis kopīgi atskaņoja Fransisa Pulenka Sonātes pirmo daļu. Interesenti atcerēsies, ka Pulenks savu Klarnetes sonāti komponēja mūža pēdējā gadā, veltīja to mūžībā aizgājušajam kolēģim Arturam Onegēram un pirmatskaņojumu Benija Gudmena un

Leonarda Bernsteina lasījumā pats nepiedzīvoja. Kad sonāti spēlēja Ģirts Pāže, no opusa uzrakstīšanas bija pagājuši deviņi gadi, un šis darbs bija pilntiesīgi uzskatāms par vislaikmetīgāko tālaika mūziku.

Skatoties Ģirta Pāžes diskogrāfiju, var redzēt, ka klasiskais un modernais ir līdzīgās daļās. "Esmu pārliecināts, ka mūsdienu komponistu mūziku psiholoģiski ir daudz vieglāk spēlēt. Turklāt, ja aizraujas ar laikmetīgo mūziku, var pamazām zaudēt formu. Tas attiecas gan uz solistiem, gan uz orķestriem."

Izcili skaisti skan 1985. gada ziemā iespēlētais Mocarta Klarnetes kvintets – ieraksts tapis kopā ar Induli Sūnu, Vitu Pozņikovu, Valēriju Avramenko un Agni Sprūdžu. "Man par šo ierakstu bija liels gandarījums. Tā kvalitāti atzina arī mani studenti, kuriem devu klausīties šo ieskaņojumu."

Liela nozīme Pāžes repertuārā ir latviešu komponistu mūzikai. "Artūram Grīnupam palūdzu, lai uzraksta man kaut ko, un tapa "Dažādības vienā dimensijā" (1979). Žanra apzīmējums – koncertīno klarnetei un stīgu kvartetam. Mūzikas fonds maksāja vairāk par koncertīno, nekā par miniatūru, tāpēc tāds nosaukums." Ģirts Pāže ir arī Romualda Kalsona Klarnetes koncerta Latvijas pirmatskaņotājs 1984. gada 21. janvārī kopā ar Tovija Lifšica vadīto Latvijas filharmonijas kamerorķestri. Ar Gundari Poni un viņa miniatūrām klarnetei solo Ģirts Pāže satikās vēl padomju laikā viesnīcā "Rīga". "Pone bija pārliecināts par to, ka sarunu noklausās, un puse sarunas noritēja ar zīmēm; viņš citstarp rādīja, par cik rubļiem nopircis ikrus. Dzīvoja luksa numurā, uz galda stāvēja vīns, viņam līdzī bija sieva Mariolina. Nospēlēja Ponem viņa "Piecus skaņdarbus", kas veltīti Mariolinai, un pēc dažām dienām bija koncerts."

Vairāki ieskaņojumi Latvijas Radio fondos tapuši kopā ar dzīvesbiedri Anitu Pāži – Dārziņskolas izcilo klavierspēles pasniedzēju. "Tā ir liela priekšrocība, ka tev vienmēr pieejams pianists. To jau man Jūlijs Grūtups teica – dēls, ja tu kādreiz precēsies, ņem pianisti. Izskatās, ka esmu viņa vēlējumu izpildījis. Anitai esmu daudz

pateicības parādā. Viņa nāca no elites skolas – no Dārziņiem, es, var teikt, no laukiem, tāds galīgi atpalicis. Esam kopā no trešā kursa. Biju jau viņā ieskatījies. Anita bija viens no tiem dzinūļiem, kādēļ bieži nācu uz konservatoriju septiņos no rīta vingrināties, lai celtu savu limeni."

Pēteris Vasks abiem dzīvesbiedriem komponējis "Trīs skaņdarbus klarnetei un klavierēm". Tie tapuši Vaska komponista gaitu pašā sākumā (1973) un, pēc autora teiktā, "veltīti maniem domubiedriem mūzikā".

Ģirtam Pāžem varam teikt paldies arī par Jēkaba Mediņa Romanci versijā klarnetei un orķestrim. Oriģinālā šis opuss rakstīts klarnetei un klavierēm un veltīts Jūlijam Grūtupam. Eduards Mednis reiz bildis Pāžem, ka pats autors esot veidojis aranžējumu orķestrim. "Man tā bija satriecoša ziņa – es uzreiz prom uz bibliotēku un tiešām atradu notis. Pats izrakstīju balsis, un atskaņojām, ja nekļūdos, konservatorijas jubilejas koncertā LU Lielajā aula. Stāvēju aiz orķestra – tur, kur Ļeņina bareljefs, [Leonīds] Vīgners mani tur nolika uz paaugstinājuma."

SKOLA UN AUDZĒKŅI

Jautāts par latviešu klarnetistu skolu, Ģirts Pāže teic, ka par krievu skolu to gan nevarētu saukt. Eduards Mednis mācījās pie vācu klarnetistiem, kas savuties mācījušies pie Sanktpēterburgas Marijas teātra orķestra vācu klarnetistiem, tā ka "visas saites ir sajaukušās. 19. gadsimta vidus Pēterburgas mūziķu vidū bija slavens vīrs, vārdā Ernesto Kavallīni, un arī tas bija Medņa skolotāju skolotājs, tā ka itāļu, vācu un krievu skola savijusies vienkop. Krievijā skola kā tāda vispār izveidojās vēlāk, nekā Baltijas valstīs. Mēs savējo varētu saukt par Eiropas skolu."

Jāzēpa Vitola Latvijas Mūzikas akadēmijā Ģirts Pāže sāka strādāt gandrīz vienlaicīgi ar darbu LNSO. Pirmais students bija Juris Kaufelds. Uzreiz pēc tam Haralds Bārzdīņš. Patlaban abi ir direktori – Kaufelds Dārziņskolā un Bārzdīņš – Rīgas 6. vidusskolā. "Juris Kaufelds izskatījās gandrīz vai nobriedušāks, nekā es. Atceros, mums ar viņu nodarbība, un ienāk prorektore, ļoti neganta dāma. Viņa jautā, kas te notiekot. Saku, šeit notiek stunda. Jā, viņa saka, redzu, bet kur ir pedagogs? Es esmu pedagogs, saku. Gandrīz vai bija jāiet uz kadru daļu pierādīt, ka tā patiešām patiesība."

Pedagoga gaitu laikā Ģirts Pāže mācījis vairāk nekā 30 studentu. "Man bijuši pārsvarā labi audzēkņi – grēks sūdzēties!" Runājot par pedagoģiskajām pamatlietām, Pāže saka: "Visam pamatā ir klasiska skola. Dzīve pierāda to. Var arī bez stabiliem pamatiem spēlēt nenosakāma rakstura mūziku, bet profesionāļus jau nevar apmānīt. Tāpēc es ļoti cienu klarnetistus, kas vienlīdz labi spēlē klasisko un mūsdienu mūziku. Tāds ir, piemēram, Kari Kriku. Edijs Denjelss – pasakains tonis, laba gaume, arī veiksmīgs džezmenis. Mūsu izcilais džezmenis Raimonds Raubiško – viņš beidza Eduarda Medņa klarnetes klasi un izcili spēlēja Vēbera *Grand duo*. Mēs visi klausījāmies. Arī tas pierāda, ka bez klasiskiem pamatiem nekas nebūs."

Iespējams, tieši šajā "Klarnešu Saules" tekstā būs atbilde tam, kāpēc tik daudz Latvijas klarnetistu nonāk vadošos amatos. Radio "Klasika" raidījumā "Bolero" Ilgai Augustei Egils Šēfers saka: "Ģirts Pāže mums visiem vienmēr bijis kā paraugs. Ne tikai kā mūziķis, bet arī sociālā ziņā, kā vadītājs, kā sabiedrības loceklis viņš tiešām mūs ir audzinājis uzņemties atbildību, nākt ar iniciatīvu, izdarīt līdz galam. Tas, ka mēs tādi iniciatīvas bagāti esam padevušies, tas ir Ģirta Pāžes nopelns."

Vispārpieņemtajai atziņai, ka klarnete ir milas instruments, atsaucoties uz savu pedagogu Eduardu Medni, piekrīt arī Ģirts Pāže. Uz Marutas Rubezes jautājumu – vai nav vilinājuma klarnetes spēlē vingrināties brīvā dabā, Pāže saka: "Ir gadījies to darīt Doles salā, bet bieži jau nevar, netālu muzejs. Un putni pie klarnetes skaņām satraucas. Bet mājās atkal kaķis – kad es pārskrienu trešās oktāvas do, viņš prasās ārā. Līdz tam do samērā mierīgs." 🌞

Izmantoti Latvijas Radio 3 "Klasika" kolēģu Ilgas Augustes, Rūtas Paulas un Marutas Rubezes veidoto raidījumu "Benefice" un "Bolero" fragmenti.